

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ СІЛЬСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ

*І. Дроздяк, здобувач
Львівський національний аграрний університет*

Ключові слова: соціальний захист, сільське населення, соціальна безпека, соціальна політика.

Key words: social defence, rural population, social safety, social policy.

In the article generalized theoretical essence of social defence of population. The features of social defence of rural population are grounded. An author pays a regard to that modern social policy, as it is expedient to examine the constituent of national policy, as a policy of social development of rural territories and, as a policy of social defence of rural population taking into account the features of development of region.

Постановка проблеми. Проблеми соціального захисту загострилися у сільській місцевості. Найскладнішою проблемою є формування нових джерел фінансування соціального захисту сільського населення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Великий внесок у дослідження даної проблеми зробили відомі вчені-економісти: К. В. Прокопишак [2], В. І. Куценко [3], Е. М. Лібанова [4], П. Т. Саблук [5] та інші. У своїх працях вчені-економісти досліджували сутність соціальної політики, соціального захисту, соціальної безпеки. Але значно мало уваги приділено проблемі соціального захисту сільського населення в умовах затяжної економічної кризи.

Постановка завдання. Метою наукового дослідження є обґрунтування теоретичних основ соціального захисту сільського населення в умовах ринку, їх регіональних особливостей.

Виклад основного матеріалу. Соціальна політика, як складова загальної державної політики, повинна оперативнo враховувати всі зміни в економічному середовищі внаслідок внесення регулюючих коректив у форми та зміст їх реалізації з метою виявлення та розв'язання суперечностей як об'єктивного, так, значною мірою - і суб'єктивного характеру. Україна як соціальна держава бере на себе завдання і відповідальність виступати гарантом соціальних прав усіх своїх громадян і формує законодавчу базу забезпечення їхньої життєдіяльності. У цьому полягає захисна соціальна функція держави і на цьому будується стратегія її соціальної політики. Але соціальна політика держави може дати реальні позитивні результати лише тоді, коли вона здійснюється разом із ринковими реформами і, спираючись на економічні досягнення, спрямовується на забезпечення раціонального функціонування суспільного життя, зокрема соціальних відносин, умов для їх самовідтворення та самодостатності, насамперед самореалізації соціального потенціалу особистості, її сутнісних сил, соціальної безпеки людини, її соціального захисту, загалом на людський розвиток і ріст благополуччя сільського населення.

Рівень благополуччя сільського населення залежить від ефективності функціонування підприємств, людського потенціалу села (його реального доходу, освіти, культури, здоров'я, заощаджень, демографічних показників тощо), а також значною мірою від розвиненості захисних потреб, інтересів, загалом соціальної захищеності, а відтак людського капіталу. Під людським капіталом розуміємо здатності, знання і вміння людей активно діяти у виробничій сфері.

Проблеми соціального захисту сільського населення аж ніяк не є випадковими, а зумовлені різного роду чинниками: економічними, екологічними тощо. Відповідно до Конституції України, соціальний захист – це система заходів щодо захисту населення від соціальних ризиків. Конституція України дає право громадянам на соціальний захист, що включає «право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності...» [1, с. 46].

Категорію «соціального захисту» на державному рівні можна трактувати як діяльність держави спрямована на всебічний розвиток людини, створення соціально-економічних умов для її розвитку. Не слід ототожнювати поняття «соціальний захист» і «соціальне забезпечення». Соціальне забезпечення – це складова соціального захисту населення, а державне соціальне забезпечення розглядається як гарантія соціального захисту населення. Соціальне забезпечення –це грошові

соціальні виплати населенню. А соціальний захист населення слід розуміти як систему заходів від соціальних ризиків: хвороба, втрата роботи, інвалідність, старість та інші.

Що торкається сільського населення, яке займає 50% населення України, то слід відмітити такі особливості соціального захисту як:

- формування селянини як господаря, власника землі і майна;
- соціальний характер диверсифікації сільської економіки;
- соціальні пріоритети аграрної реформи.

Проаналізуємо основні недоліки та переваги соціального захисту сільського населення (див. табл.). Послаблення соціальної політики в галузі соціального захисту сільського населення в нинішній час може дорого коштувати в майбутньому. Деградація сільських населених пунктів, міграція сільського населення – це ті основні наслідки проблем соціальної політики держави.

Таблиця

Недоліки та переваги чинників впливу на соціальний захист сільського населення*

Недоліки	Переваги
Правове середовище	
- розбіжності в нормативно-законодавчих документах; політична нестабільність	– конституційна гарантія соціального захисту громадян
Соціального середовища	
– старіння сільського населення; – деградація сільських населених пунктів; – зменшення реальних доходів сільського населення в розрахунку на одного члена сім'ї; – низький рівень розвитку соціального комплексу	– комплексний соціально-економічний розвиток сільських територій
Економічного середовища	
– низький рівень конкуренції, а здебільшого її відсутність; – ціновий диспаритет; – наявність на ринку імпортованих продуктів харчування низької якості та за низькими цінами	– диверсифікація сільськогосподарських і несільськогосподарських видів діяльності; – державна фінансова підтримка сільськогосподарських товаровиробників; – програма соціального забезпечення сільського населення
Екологічного середовища	
– недосконалість нормативно-законодавчої бази щодо охорони навколишнього середовища	– виробництво екологічно чистої сільськогосподарської продукції

* Власне опрацювання автора.

Ганслі Теренс М., досліджуючи менеджмент соціальної політики, пов'язує це поняття з низкою заходів уряду, спрямованих на підвищення добробуту населення, пропонує його визначення поширити на комплекс програм, служб і заходів, що переслідують соціальні цілі [6, с. 13-14]. Його дефініція, однак, виходить за межі самих державних програм і охоплює приватну і громадську діяльність в аспекті благодійництва як альтернативи державному забезпеченню та захистові, причому зачіпає проблеми впливу глобалізаційних трансформацій як обмеження потенціалу національної соціальної політики і перерозподілу її функцій на адміністративних рівнях. Ганслі Т. розділяє два напрями соціальної політики: надання особливого захисту й допомоги бідним і малозахисним групам у межах популяції і сприяння посиленню соціальної солідарності та загального добробуту населення в цілому [6, с. 14 -16].

Висновки. Сучасну соціальну політику як складову загальнодержавної політики доцільно розглядати як політику соціального розвитку сільських територій та як політику соціального захисту сільського населення з урахуванням особливостей розвитку регіону.

Бібліографічний список

1. Конституція України. – К. : Преса України, 1998. – 80 с.
2. Прокопишак К.В. Регулювання розвитку соціальної сфери села в умовах становлення ринкових відносин : монографія. / К. В. Прокопишак. – Львів : НВФ «Українські технології», 2002. – 264 с.
3. Куценко В. І. Гуманітарна сфера: сучасна парадигма // Соціально-економічні дослідження в перехідний період. Соціальні аспекти регіональної політики (Щорічних наукових праць). – Вип. 9 / НАН України. Інститут регіональних досліджень. / Редкол.: відпов. Ред. академік НАН України, д. е. н., проф. : М. І. Долішній. – Львів, 1999. – С. 34-43.
4. Лібанова Е. М. Перспективи трансформації соціальної сфери України / Е. М. Лібанова // Демографія та соціальна економіка. – 2004. – № 1-2. – С.45-51.
5. Саблук П.Т. Відкритий лист «Про розв'язання невідкладних проблем АПК України» / П. Т. Саблук // Голос України. – 2006. – № 8. – С. 10-11.
6. Ганслі Т. Соціальна політика та соціальне забезпечення за ринкової економіки. / Т.Ганслі. – К. : Основи,